

עבודה זרה דף ע"ג

משנה

יין נסך אסור, ואוסר בכל שהוא, שכשנתערב יין נסך ביין כשר או שנתערבו מים שנתנסכו לעבודת כוכבים במים מותרים, הרי אלו אוסרים בכל שהוא⁴²⁸. יין במים ומים ביין בנותן טעם, זה הכלל, מין במינו במשהו, ושלא במינו בנותן טעם.

גמרא

כשבא רב דימי אמר בשם רבי יוחנן, המערה האם תערובת יין נסך ויין כשר מבטלת זה את זה
יין נסך מחבית לבור אפילו כל היום כולו, היין שנוגע ראשון ביין הכשר שבבור בטל בו ומותר בהנאה. וכן כל יין שממשיך להישפך לחבית, כל מה שנוגע בטל מיד ומצטרף ליין הכשר. שואלת הגמרא ממה ששנינו, יין נסך אסור ואוסר בכל שהוא, ולכאורה מדובר שנפל איסור לתוך ההיתר, ולא אומרים שכל מה שיורד לבור מיד מתבטל? מתרצת הגמרא, שכאן מדובר שנפל היתר לתוך איסור, וכל מה שנפל התבטל באיסור ונאסר. שואלת הגמרא ממה ששנינו, יין במים בנותן טעם, ולכאורה מדובר שנפל יין של איסור לתוך מים של היתר? אומרת הגמרא שמדובר שנפל יין למים של איסור⁴²⁹. שואלת הגמרא אם ברישא מדובר במים של איסור, אז גם סיפא מדובר במים של איסור, ואם נאמר בסיפא שמים ביין בנותן טעם, אם כך איסור שנופל להיתר, אף על גב שרובו היתר לא אומרים שכל טיפה שנופלת מתבטלת בהיתר? לכן אומר לך רב דימי, שכל המשנה מדברת על היתר שנפל לתוך איסור. ברישא מדובר שנפל יין של היתר למים של איסור, ובסיפא מדובר שנפלו מים של היתר ליין אסור⁴³⁰.

428 פר"ת שדווקא יין נסך ממש, שנתנסך לעבודת כוכבים, במשהו אבל סתם יינם בששים, וכן מה שנאסר מגע עובד כוכבים במים דווקא במים שידוע שנתנסכו לעבודת כוכבים אבל בסתם מים אין איסור. ועוד אומר ר"י דאפי' אם נפשך לומר שסתם יינם במשהו, אפ"ה סתם יינם בזמן הזה בששים, ודוקא בימי התנאים והאמוראים שהיו בקיאים העובדי כוכבים בטיב עבודת כוכבים היה שייך ניסוך, והחמירו בסתם יינם לאוסרו כמו יין נסך ממש.

429 ואשמעינן דכל כמה דיהבי מיא טעמא בחמרא - איתסר, עד שיבטל טעם היין את טעם המים, וכגון דנפיל כוליה כחדא, דלא אפשר למיא דאיסורא לבטיל

430 ואין הלכה כרב דימי, שהרי בא רב יצחק והחמיר, בא רבין והחמיר, ולקמן פסקינן 'יין נסך במינו - במשהו'

כשבא רב יצחק בר יוסף אמר בשם רבי יוחנן,

שהמערה יין נסך מפך קטן לבור, אפילו כל

היום כולו ראשון ראשון בטל. ודווקא פך קטן⁴³¹ שעמוד הקילוח נשפך

מועט, אבל בחבית שהעמוד הנשפך גדול אסור. כשבא רבין אמר בשם

רבי יוחנן שיין נסך שנפל לבור, ונפל לשם קיתון של מים, רואים את

ההיתר כאילו אינו⁴³², והשאר מים רבים עליו ומבטלין אותו⁴³³. וכשבא

רב שמואל בר יהודה אמר בשם רבי יוחנן, שמדובר במקרה שנפל

הקיתון של מים לפני היין נסך⁴³⁴, אבל אם לא נפל הקיתון תחלה מצא

מין את מינו, וניעור⁴³⁵.

ויש ששנו את דברי רב שמואל בר יהודה על המשנה שאומרת יין ביין

כל שהוא. אמר רב שמואל בר יהודה בשם רבי יוחנן, לא שנו אלא שלא

נפל שם קיתון של מים, אבל נפל שם קיתון של מים רואים את ההיתר

כאילו אינו, והשאר מים רבים עליו ומבטלים אותו. מבררת גמרא, מה

ההבדל בין מי ששנה זאת על דברי המשנה, לבין מי ששנה זאת על דברי

רבין? אומרת הגמרא, שמי ששנה זאת על דברי המשנה, סובר שאפילו

אם נפל הקיתון לבסוף, מבטלים המים את האיסור. ומי ששנה זאת על

דברי רבין סבר, שרק אם נפלו המים תחילה, אז מבטלים.

איתמר⁴³⁶, יין נסך שנפל לבור ונפל שם קיתון של

האם תערובת יין נסך ומים
מבטלת זה את זה

מים, אמר חזקיה, אם הגדילו המים והיין באיסור,

דהיינו שנפל יין נסך בסוף והגדילו, אסור⁴³⁷. הגדילו בהיתר, דהיינו

431 פ"י דה"ה לרב דימי שאמר בחבית, דווקא נקט חבית, אבל בגיגית דנפיש עמודיה טפי מחבית, לא אמר
קמא קמא בטיל. תוס'.

432 כ' התוס' שרבין בא לחלוק על רב דימי ולומר שדווקא מים מבטלים יין, אבל יין לא מבטל יין. ופ"ה דאין
הלכה כרב דימי, שהרי אחר רב דימי בא רב יצחק והחמיר, ובא רבין והחמיר, ול"נ טעם זה דאדרבה היה לנו

לפסוק בשל סופרים כדברי המיקל, והיינו כרב דימי שמיקל יותר מכולם, מ"מ נראה שההלכה כרבין ולא כרב
דימי, ולא בגלל טעמו של רש"י אלא משום דרבין בר סמכא הוא טפי. תוס'.

433 ולא אמרינן 'הרי נאסר כל היין, ורבה היין על המים, דהא הוי חמרא רובא' אלא באיסור שנפל גרידא
משערין, ואיכא מיא רובא! אלמא פליג רבין אדרב דימי, ואשמעינן דמיא הוא דמבטל חמרא, אבל חמרא לא
מבטל חמרא

434 שכשנפל יין נסך מצאוהו המים וביטלוהו. רש"י.

435 כלומר נתחזק וניתוסף איסורו, ורבה יין על המים. ולשון ניעור ניעור כשיש עור משנתו" וכמו הניעור
בלילה. ויש שמפרשין ניעור נוער מתורתו ראשונה, ונדבק בחבירו ונתחזק, ואם כן נוער ציץ לומר נוער.

436 עמוד ב'.

437 ולא אמרינן רואין את ההיתר כאילו אינו, אלא יין נסך מתחבר למינו, ואין המים רבין עליו. וכל שכן אם נפלו
מים בסוף. כך פירש רש"י, אבל תוס' כ' הגדילו המים באיסור כלומר בשעה שנפלו מים לבור היה כבר מעורב
היין נסך ביין של היתר אסור.

שנפל יין היתר בסוף כבר בטל יין נסך במים ומותר, כיוון שהמים רבו עליו בהיותו לבדו ומשבטל לגמרי שוב אינו חוזר וניעור. ורבי יוחנן אמר, אפילו הגדילו באיסור מותר, שהואיל והמים נפלו תחלה לא אומרים מצא מין את מינו. אמר רבי ירמיה לרבי זירא, שלכאורה חזקיה ורבי יוחנן נחלקו במחלוקת רבי אליעזר ורבנן. שכך שנינו, שאור של חולין ושל תרומה שנפלו לתוך העיסה, לא בזה כדי לחמץ ולא בזה כדי לחמץ, ונצטרפו וחמצו, רבי אליעזר אומר, אחר אחרון אני בא. וחכמים אומרים, בין שנפל איסור בתחלה ובין בסוף אינו אסור עד שיהא בו כדי להחמיץ⁴³⁸.

קדם וסילק את
האיסור

שואלת הגמרא, איך אפשר לומר זאת? והרי אמר אביי, שמה שאמר רבי אליעזר שאם נפלה היתר בסוף מותר, זה רק במקרה שקדם וסילק את האיסור, ולא נשלם השיעור אפילו על ידי צירוף. אבל אם לא קדם וסילק את האיסור מצטרף ההיתר לאיסור להשלים את השיעור, ואם כך כמו מי סבר חזקיה? אלא אומרת הגמרא, שחזקיה סבר שלא אומרים רואים את מינו כאילו אינו, ושאינו מינו רבה עליו ומבטלו. אלא כיון שהיין הכשר קדם ליין נסך, והיין הכשר היה רב על המים, כשנפל היין נסך מצא מין את מינו וניעור. אבל אם נפל נסך בתחילה בטל במים, כיוון שהם רבים ממנו, וכשיחזור ויפול הכשר מותר, ולא אומרים שחוזר וניעור. ורבי יוחנן סבר, שכיון שנפל נסך למינו ושאינו מינו, רואין את מינו כאילו אינו, ושאינו מינו רבה עליו ומבטלו.

מודה רבי יוחנן שרואים את מינו שואלת הגמרא, והאם סובר רבי יוחנן שרואים כאילו אינו

את מינו כאילו אינו? והרי שאל רבי אסי את רבי יוחנן, שני כוסות אחד של חולין ואחד של תרומה, ומזגן במים לפי כח היין, ויש במים שבשניהם כדי לבטל את התרומה ברוב, ועירבן זה בזה האם רואים את החולין כאילו אינו, והמים רבים על התרומה, או שאומרים מצא מין את מינו וניעור, ורבה היין על המים, ולא פשט לו?

⁴³⁸ רבי ירמיה לא סבר את טעמם בדברי חזקיה, וסבר שטעמו של חזקיה משום דאחר אחרון אני בא, כרבי אליעזר, ולכן נפל יין נסך בסוף אסור, נפל כשר בסוף מותר, ורבי יוחנן כרבנן, שאמרו עד שיהא באיסור לבדו כדי לבטל את המים, אבל היתר לא יצטרף עמו לבטל את המים ולאסור. רש"י.

אומרת הגמרא, שלבסוף כן פשט לו. ואכן שנינו שאמר רבי אמי בשם רבי יוחנן, ויש אומרים שאמר זאת רבי אסי בשם רבי יוחנן, שני כוסות, אחד של חולין ואחד של תרומה, ומזגן ועירבן זה בזה רואים את ההיתר כאילו אינו, והשאר מים רבים עליו ומבטלים אותו.

זה הכלל, מב"מ במשהו, שלא במינו בנ"ט מביאה הגמרא שנחלקו לגבי שיעור ביטול בתערובת. רב ושמואל אמרו, כל איסורים שבתורה במינן, במשהו. שלא במינן, בנותן טעם. שואלת הגמרא מה באה המשנה לרבות כשאמרה זה הכלל? אומרת הגמרא שבאה המשנה לרבות כל איסורין שבתורה שבכל נותן טעם במינו, משערים בששים. ורבי יוחנן וריש לקיש אמרו, שכל איסורין שבתורה בין במינן בין שלא במינן בנותן טעם, חוץ מטבל ויין נסך שבמינן במשהו, ושלא במינן בנותן טעם, וזה הכלל נאמר לרבות טבל. מביאה הגמרא ברייתא כראיה לדברי רב ושמואל, שכך שנינו, כל איסורים שבתורה במינן במשהו, שלא במינן בנותן טעם. ומביאה הגמרא ברייתא אחרת כרבי יוחנן וריש לקיש, שכל איסורים שבתורה, בין במינן בין שלא במינן בנותן טעם, חוץ מטבל ויין נסך, שבמינן במשהו, שלא במינן בנותן טעם.

שואלת הגמרא, מובן מדוע החמירו ביין נסך משום חומרת העבודת כוכבים, אולם מדוע החמירו בטבל? אומרת הגמרא שכהיתירו כך איסורו, שהרי אמר שמואל, חטה אחת פוטרת את הכרי מתרומה⁴³⁹, וכן שנינו, במה אמרו טבל אוסר בכל שהוא? במינו אבל שלא במינו בנותן טעם⁴⁴⁰.

439 שהרי לא התפרש השיעור אלא נאמר "ראשית דגנך", ואפילו כל שהו, ורבנן הם שאמרו, עין יפה אחד מארבעים, עין רעה אחד מששים, בינונית אחד מחמשים. רש"י.

440 משום שבמינו אפשר לומר כהיתירו כך איסורו, אבל בשלא במינו, אפשר לומר זאת. רש"י.